

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. II. Solvuntur quædam objectiones

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

tura tendendo secundo modo ad esse reale rerū; A unde si sic non inclinetur, non ponitur in illa inclinatio omnis sibi competens, secundum completam & adæquatam rationem sibi connaturaliter possibilem.

9. Dico secundò: Voluntatem divinam, in ordine ad volitionem essentialem, non habere rationem potentie, ex parte rei conceptæ, sed solum ex modo nostro significandi, & concipiendi res divinas per similitudinem, & analogiam ad res creatas.

Probatur conclusio ratione fundamentali. De ratione potentie est quòd sit principium per se influens in operationem: Sed voluntas in Deo non potest esse, nec concipi cum fundamento in re, ut principium influens in volitionem divinam. Ergo non potest habere rationem potentie per ordinem ad illam. Major est evidens, Minor probatur. Ad influxum potentie in actum, requiritur distinctio formalis, aut saltem virtualis, inter utrumque. Sed voluntas divina, nec formaliter, nec virtualiter distinguitur à sua volitione. Ergo nec esse nec concipi potest cum fundamento in re, ut principium influens in illam. Major patet, Minor probatur. Cum voluntas in Deo sit actus purissimus, & omnis potentialitatis expers, debet concipi ut includens formaliter in suo conceptu ultimam suæ lineæ actualitatem, alioquin conciperetur ut in potentia ad illam, & sic non conciperetur ut actus purissimus, sed ut potentialitati admixtus: unde cum volitio sit ultima actualitas lineæ volitivæ, divina voluntas debet concipi ut illam formaliter includens, & identificari cum illa, absque distinctione etiam virtuali.

10. Dices, Ad rationem actus purissimi sufficere quòd sibi realiter identifi- et ultima in suæ lineæ actualitatem, nec requirit quòd eam formaliter in suo conceptu explicet: ut constat in essentia divina, quæ sine attributorum expressione intellecta, concipitur ut actus purus, eò quòd illa implicitè saltem includat, & cum illa realiter identificetur.

Sed contra: Actus purissimus debet constitui & concipi modo imaginabili purissimo & perfectissimo: Sed perfectior ac purior concipitur divina perfectio, quando intelligitur ut exprimens ultimam suæ lineæ actualitatem, quam dum intelligitur ut implicitè solum eam includens: Ergo ad rationem actus purissimi requiritur expressio ultimæ actualitatis propriæ lineæ, licet non requiratur expressio aliorum pertinentium ad distinctam lineam. Unde patet disparitas ad exemplum adductum, cum enim attributa divina non pertineant ad lineam essentia seu nature, sed sint veluti quædam proprietates & affectiones ad illam consequentes, in essentia divina salvatur ratio actus purissimi, cum sola inclusione implicita attributorum: secus autem in voluntate divina, cum volitio sit ultima actualitas lineæ volitivæ.

11. *Disp. 2. art. 3.* Conclusio etiam patet ex dictis in Tractatu de natura Dei, ejusque attributis, ubi ostendimus, intellectum divinum non habere rationem potentie respectu divinæ intellectiois: probationes enim quæ ibi adducuntur, æquè probant de voluntate, & de volitione, ac de intellectu & intellectiois, mutatis nominibus; unde ne eadem repetantur, ad prædictum locum Lectorem remittimus.

Advertendum est autem, me dixisse volunta-

tem divinam non habere rationem potentie per ordinem ad volitionem essentialem; quia voluntas divina dupliciter considerari potest, scilicet essentialiter, & ut præcisè dicit ordinem ad objectum, & sistit intra ipsum Deum; secundo prout dicit habitudinem producentis ad productionem, vel productum, sive ad intra, nempe ad spirationem & Spiritum Sanctum, sive ad extra, nimirum ad creationem & creaturas. Primo modo non habet rationem potentie, quia nec formaliter nec virtualiter distinguitur à volitione, bene tamen secundo modo, quia sub hac ratione connotat terminum ad intra vel ad extra productum, & realiter aut virtualiter ab illa distinctum ut colligitur ex D. Thoma infra quæst. 25. art. 1. ad 3. ubi ait: *Potentia in rebus creatis non solum est principium actionis, sed effectus: sic igitur in Deo salvatur ratio potentie, quantum ad hoc quod est principium effectus, non quantum ad hoc quod est principium actionis, nisi forte secundum modum intelligendi.*

§. II.

Solvuntur quadam objectiones.

Objicies primò contra primam conclusionem. In Deo non potest esse voluntatis objectum. Ergo nec voluntas. Consequentia patet. Antecedens probatur. Objectum voluntatis est finis: Sed nulla perfectio in Deo existens potest habere finem, cum finis sit realis causa, & nihil formaliter in Deo existens possit dependere à causa: Ergo in Deo non potest esse voluntatis objectum.

Respondetur cum D. Thoma hic art. 1. ad 1. negando Antecedens, ad cujus probationem, distinguo Majorem. Objectum voluntatis est finis volitorum à voluntate, vel ipsius voluntatis, concedo Majorem: voluntatis semper, nego Majorem, & concessa Minori, nego Consequentiam. Nam licet voluntatis divina nequeat esse aliquid finis, volitorum tamen ab ipsa, finis est divina bonitas, quæ est objectum primarium voluntatis divinæ, & finis ultimus creaturarum, quas secundariò voluntas divina attingit, & hoc sufficit ut in Deo sit voluntas sicut ad hoc ut scientia reperitur in Deo, sufficit esse per causam ex parte objecti: est non ex parte scientiæ.

Objicies secundò: Voluntas idem est quòd appetitus: Sed in Deo non est appetitus: Ergo nec voluntas. Probatur Minor: Appetitus est boni non habiti, ac proinde supponit carentiam boni appetitum terminantis: Sed in Deo carentia boni non est, cum carentia bonitatis, sit carentia perfectionis, quæ Deo convenire non potest, aliàs summè perfectus non esset: Ergo in Deo non est appetitus.

Respondetur cum eodem D. Thoma ibidem in responsione ad 2. non omnem actum voluntatis esse appetitum, solum enim voluntas rei non habitæ, propriè dicitur appetitus, ut docet Augustinus super Psalmum 118. Cum ergo bonum divinum, perfectissimè habeatur à Deo, in eo propriè appetitus non est, bene tamen voluntas, eò perfectior, quò magis cum objecto suo conjuncta.

Objicies tertio: Voluntas movetur à volito, ut constat ex Aristotele 3. de anima textu 54. Sed Deus, cum sit primum movens, & actus purus, à nullo movetur: Ergo in Deo non est voluntas.

Respon-

Respondeo ex eodem S. Doctore in responsio-
ne ad 7. distinguendo Majorem: Voluntas di-
stincta reali distinctione a volito, movetur ab
eo, concedo Majorem: Voluntas realiter indi-
citur a volito, nego Majorem; & concessa Mi-
nori, nego Consequentiam, quia voluntas Dei
non distinguitur realiter a divina essentia, quae
est eius objectum.

Dicitur, Voluntas divina distinguitur realiter,
sicut a bonitate creata: Ergo ab illa poterit
moveri.

Sed negatur Consequentia, quia voluntas non
movetur nisi ab objecto formali & primario: bo-
nitas autem creata, ut ostendimus sequenti dis-
tinctione, non pertinet ad objectum formale &
primarium, sed materiale tantum & secundarium
voluntatis divinae.

15. *Offices quartò contra secundam conclusio-
nem inter voluntatem & volitionem divinam
reperitur virtualis distinctio: Ergo voluntas divi-
na habet rationem potentiae, saltem virtualiter,
& ex parte rei conceptae, in ordine ad suam voli-
tionem. Consequentia patet ex supra dictis: An-
tecedens autem probatur tripliciter. Primò ex D.
Thomà infra quæst. 25. art. 1. ad 3. ubi sic ait. Es-
sencia divina potest intelligi, & sub ratione actionis,
& sub ratione potentiae; sicut etiam intelligitur sub
ratione suppositi habentis naturam, & sub ratione
naturae. Sed natura divina, sub conceptu suppo-
siti, distinguitur virtualiter à seipsa, ut natura;
propter subsistentiam quam addit ad illam: Ergo
ex mente D. Thomæ, velle per modum opera-
tionis, distinguitur virtualiter à voluntate, aliàs
comparatio illa D. Thomæ non teneret.*

Secundo probatur Antecedens: Nulla imper-
fectio, vel potentialitas ponitur in Deo, ex eo
quòd radicale principium volitionis, virtualiter
ab actuali volitione distinguitur, quia identifica-
tur realiter cum illa: Ergo neque per hoc quòd
principium proximum, seu vis proxima volen-
di, ab eadem volitione virtualiter distinguitur,
dummodo cum illa realiter identificetur.

Tercio, Tunc aliqua distinguitur virtualiter,
& ratione ratiocinata, quando in una formalita-
te realiter identificantur, & nihilominus ita præ-
stant propria plurium, ac si revera essent plura:
Sed ita se habent volitio & voluntas in Deo: Ergo
distinguntur virtualiter.

16. *Respondeo negando Antecedens, ad cuius pri-
mam probationem dicendum est, D. Thomæ ibi
comparare essentiam divinam ut habet rationem
potentiae, cum seipsa ut habet rationem supposito-
ri, vel personae, solum quantum ad genus distin-
ctionis; in eo scilicet quòd non distinguantur
realiter, sed ratione tantum, non tamen quan-
tum ad modum illius: subsistentia enim, cum sit
extra lineam naturae, ab ipsa distinguitur virtua-
liter, id est distinctione rationis, cum fundamen-
to se tenente ex parte Dei: velle autem concep-
tum sub ratione operationis, cum sit ultima ac-
tualitas lineae volitivae, non distinguitur virtua-
liter à voluntate divina, sed sola distinctione rati-
onis, fundata in modo nostro concipiendi &
significandi res divinas, per similitudinem & ana-
logiam ad creatas, ut colligitur ex D. Thomà ibi-
dem dicente: In Deo non salyatur ratio potentiae per
ordinem ad actionem, nisi secundum modum intel-
legendi.*

Ad secundam probationem, concessa Antecedente,
nego Consequentiam, & paritatem: prin-
cipium enim radicale volitionis non pertinet ad

A lineam volitivam, sicut vis proxima volendi, sed
potius ad lineam intellectivam; cum esse voliti-
vum radicaliter, nihil aliud sit, quam esse forma-
liter intellectivum & intelligentem. Unde licet
ratio actus puri in Deo, non excludat distinctio-
nem virtualem inter principium radicale volitionis,
& ipsam volitionem, bene tamen inter prin-
cipium proximum volendi, & ipsam volitionem.

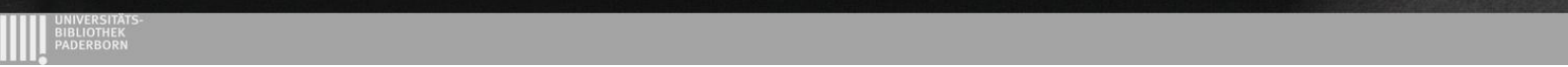
Ad tertiam probationem, nego Antecedens:
Non enim est universaliter verum, ea distingui
virtualiter in Deo, quae in una formalitate iden-
tificata, ita praestant propria plurium, ac si essent
plura. Nam omnes intellectus creati compre-
henduntur in una intellectu divini simplici for-
malitate, attingente eminentiori modo, & se-
clusis imperfectionibus, quaecumque ab illis at-
tinguntur; & tamen non distinguntur in eo vir-
tualiter, & ratione ratiocinata. Tunc ergo quae
in una formalitate identificata aequivalent pluri-
bus realiter distinctis, distinguntur virtualiter in
Deo, quando pertinent ad diversas lineas, & in
sua praecisione formali nullam dicunt imperfe-
ctionem. Unde quia volitio & voluntas ad ean-
dem lineam pertinent, & voluntas in sua praeci-
sione dicit imperfectionem & potentialitatem,
non possunt in Deo distingui virtualiter.

18. *Instabis: Quae ita se habent in Deo, ut si per
impossibile realiter distinguerentur, unum ori-
retur ab alio, distinguntur virtualiter: ob hanc
enim rationem aeternitas distinguitur virtualiter
ab immutabilitate; quia si realiter ab ea distin-
gueretur, verè oriretur ab ipsa: Sed divina vo-
luntas & volitio ita se habent, ut si per impossi-
bile distinguerentur realiter, volitio activè proce-
deret à voluntate: Ergo voluntas & volitio di-
stinguntur virtualiter in Deo.*

Respondeo eodem modo quo supra, Majo-
rem esse veram, si illa pertineant ad diversas li-
neas, & in sua formali praecisione non impor-
tent aliquam imperfectionem; secus si spectent
ad eandem lineam, & in sua formali praecisione
dicant aliquam imperfectionem: tunc enim ex
parte rei conceptae, unum non potest esse vir-
tualiter ratio alterius, nec ab illo virtualiter di-
stingui.

20. *Sed urgebis adhuc: Hoc ipso quòd divina vo-
luntas aequivalet volitionis principio & volitio-
ni, debet necessariò esse virtualiter multiplex, &
praebet intellectui fundamentum ad formandam
distinctionem rationis: Ergo non potest evitari,
quin voluntas divina, secundum rationem, cum
fundamento in re, habeat rationem potentiae,
Consequentia patet, Antecedens probatur. Hoc
ipso quòd voluntas divina aequivalet voluntati &
volitioni praecise sumptis, est eminentior illis;
Sed talis eminentia est ratio sufficiens ad fun-
dandam distinctionem rationis inter volitionem
& voluntatem dinam: Ergo &c.*

21. *Respondeo negando Antecedens, ad cuius pro-
bationem dicendum est, non sufficere quamcum-
que eminentiam ad fundandam distinctionem
virtualem; ut patet in eminentia intellectus di-
vini supra omnes intellectus creatos; sed requiri
talem eminentiam, ratione cuius res aliqua sit
eminentior pluribus pertinentibus ad diversas li-
neas. Nam si sit eminentia alicujus rationis supra
plura ad eandem lineam spectantia, non fundat
distinctionem rationis, sed potius invitat intel-
lectum, quantum est de se, ut ab ipso concipia-
tur per modum unius simplicissimae formalitatis
in quo differt ab alia simplici formalitate emi-
nentiori*

nentiori pluribus ad diversas lineas spectantibus, quæ ratione suæ eminentiæ invitat intellectum, ut pluribus conceptibus sibi inadæquatis ab eo concipiatur.

ARTICULUS SECUNDUS.

An voluntas sive volitio divina, sit de constitutione metaphysica divine nature?

§. I.

Quibusdam præmissis difficultas resolvitur.

22. **N**Otandum primò, Dupliciter nos posse loqui de constitutione divine nature: physicè scilicet, & metaphysicè. Primo modo certum est voluntatem Dei ad divine nature constitutionem pertinere, nam physica Deitatis constitutio, coalescit ex omnibus prædicatis divinis, tam absolutis, quàm relativis, cum omnia prædicata Dei sint realiter cum ipso identificata. Procedit ergo disputatio solum in posteriori sensu, & de constitutione metaphysica, quo genero constitutionis dicitur constitutum alicujus rei, quod primò obicitur intellectui cum fundamento in re, & se habet velut radix & origo aliarum perfectionum, quæ ipsi competunt. Quo pacto rationalis dicitur metaphysicè constituere naturam humanam, quia primò in homine intelligitur, & se habet ut radix possibilitatis, & aliarum proprietatum quæ illi conveniunt.

23. Notandum secundò, Idem esse, quantum ad propositum, inquirere an voluntas aut volitio divina sit de constitutione metaphysica divine nature, quia cum hæc duo ad eandem lineam pertineant, & inter se identificentur, sine distinctione etiam virtuali, ut ostendimus articulo præcedenti, si unum à metaphysica divine nature constitutione excludatur, aliud ad eam pertinere non poterit. His præmissis.

24. **D**ico: Voluntatem aut volitionem divinam non esse de formalissimo conceptu, seu de constitutione metaphysica divine nature. Ita docent Salmanucenses, Tractatu 4. disp. 2. dub. 3. Joannes à S. Thoma, & alii Discipuli D. Thomæ, hic & suprà quæst. 14. art. 2. contra Suarem disp. 30. Metaph. sect. 6. num. 13. Zuningam de Trinitate disp. 2. dub. 2. membro 8. & dub. 4. membro 2. Arubal disp. 40. cap. 1. & 3. ubi distinguit voluntatem divinam in actum primum & secundum, & ut habet rationem facultatis volitivæ, & actualis volitionis, & asserit volitionem non esse de conceptu divine nature, bene tamen voluntatem.

Probatum primò conclusio ratione fundamentali. Quod præsupponit naturam divinam jam constitutam, non potest ad ejus formale constitutum pertinere: Sed divina voluntas, aut volitio, supponit naturam divinam constitutam in ratione nature, per ipsum intelligere purissimum & actualissimum, ut in Tractatu de attributis fusè ostendimus: Ergo ad ejus constitutionem non pertinet.

Disp. 2.
art. 1.

25. **D**ices, Volitionem divinam præsupponere naturam divinam constitutam solum inadæquatè per ipsum intelligere, vel ut alii volunt per immaterialitatem, & radicem intellectiois; atque ita posse ad ejus constitutionem metaphysicam, saltem inadæquatè, pertinere.

26. **S**ed contra primò: Vis appetitiva, & ipsa appetitio, ex se supponunt naturam appetentis

A constitutam adæquatè, ob quam rationem D. Thomas infra quæst. 73. art. 1. docet appetitum non constituere aliquem gradum viventium: Ergo volitio & voluntas in Deo supponunt virtualiter, & cum fundamento in re, naturam adæquatè constitutam. Consequentia patet, Antecedens probatur. Vis appetitiva, ex proprio genere, est inclinatio in illud quod est conveniens nature appetentis: Ergo debet necessariò præsupponere naturam appetentis adæquatè constitutam, ut sit regula & mensura boni appetendi.

B Secundo, Deus antecedenter ad suam volitionem habet operationem perfectissimam omnium sibi possibilem: Ergo est adæquatè in sua essentia constitutus antecedenter ad illam. Consequentia patet, quia nihil potest habere perfectissimam operationem omnium sibi possibilem, nisi habeat naturam integram & adæquatè constitutam. Antecedens verò probatur. Deus antecedenter ad volitionem habet intelligere in actu secundo, quod est perfectissimus actus, & perfectissima operatio ipsi possibilis, cum sit radix virtualium omnium aliarum: Ergo habet operationem perfectissimam.

C Tertiò, Natura divina adæquatè communicatur Filio, formaliter & ex vi processions, non communicata formaliter volitione, ut docent Theologi in Tractatu de Trinitate: Ergo adæquatè constituitur in ratione nature, non ingrediente volitione constitutionem illius. Consequentia patet, Tum quia non potest communicari adæquatè natura, non communicato adæquato illius constitutivo. Tum etiam, quia inde potissimè probant Theologi, paternitatem v.g. non esse de constitutione metaphysica divine nature, sub conceptu expresso nature, quia per generationem communicatur Filio natura, non communicata paternitate. Ergo si divina natura communicatur Filio adæquatè, ex vi processions, non communicata formaliter volitione, ista non pertinet, etiam inadæquatè, ad metaphysicam divine nature constitutionem.

D Probatum secundò conclusio, & simul magis impugnatur responsio data. Ut volitio inadæquatè pertineret ad metaphysicam divine nature constitutionem, deberet identificari cum intellectiois divina, sine distinctione virtuali: Sed hoc non potest dici: Ergo nec illud. Major constat. Si enim sola realis identitas sufficeret, ut aliqua ratio vel perfectio in Deo, ad constitutionem metaphysicam divine nature inadæquatè pertineret, sequeretur quòd non solum volitio divina, sed etiam omnia attributa, imò & relationes divine, metaphysicam divine nature constitutionem ingredierentur, cum hæc omnia realiter cum natura divina identificentur: Sed hoc dici nequit, alioquin in Filio v.g. non salvaretur adæquatè natura divina, cum in illo non sit paternitas, vel spiratio passiva: Ergo &c.

E Minor autem, in qua est difficultas, multipliciter suaderetur. Primò quia illi virtualiter distinguuntur in Deo, quæ pertinent ad diversas lineas, & diversa objecta formalia respiciunt, ut in Tractatu de attributis, agèdo de metaphysica divine nature constitutione, fusè declaravimus. Sed intellectio & volitio pertinent ad diversas lineas, & diversa objecta formalia respiciunt; intellectio enim attingit ens sub ratione veri, volitio verò fertur in illud sub ratione boni: Ergo in Deo virtualiter distinguuntur.

Secundò, Cognitio divina assimilativa est, scilicet autem volitio, quocirca terminus per intellectio-